

lju izvora župnog ureda u Pazinu. Istraživanje ove karitativne panslavenske epizode u povijesti otkrilo je postojanje još jednog Jurja Dobrile, administratora zamaskne župe Giorgia Dobrille.

Na kraju možemo zaključiti da je i treći porečki povijesni bijenale rezultirao sadržajnim zbornikom radova te da nam je i ubuduće očekivati ovako kvalitetne i raznovrsne knjige.

Matija Prepušt

Motovun – povijest i sadašnjost: zbornik radova sa znanstvenostručnog skupa Motovun – povijest i sadašnjost u povodu 1200. obljetnice prvog spomena Motovuna u pisanim izvorima, Motovun, 18. prosinca 2004., ur. Josip Šiklić, Pazin: Katedra Čakavskog sabora za povijest Istre Pazin, 2010., 379 str.

U izdanju Katedre Čakavskog sabora Pazin 2010. tiskan je zbornik *Motovun – povijest i sadašnjost*. U izdanju su objavljeni članci referirani u prosincu 2004. na znanstveno-stručnom skupu povodom 1200. obljetnice prvog spomena Motovuna u pisanim izvorima. Urednik zbornika je Josip Šiklić.

Na ukupno 379 stranica svoje radove potpisuje 23 autora. Zbornik sadrži 21 članak i tri priloga, dok su članci obogaćeni slikovnim priložima. Radovi su znanstvenog i stručnog karaktera i prekrivaju široko povijesno razdoblje od prapovijesti do danas. Uz članke koji se bave poviješću Motovuna u Zborniku se nalaze i članci o povijesti umjetnosti, glazbi, gospodarstvu, demografiji, književnosti i toponimiji. Radovi su pisani na hrvatskom i talijanskom jeziku, dok se uz svaki članak nalazi prijevod sažetka na engleskom i talijanskom jeziku.

Nakon kratkog uvoda koji potpisuje načelnik Općine Motovun Slobodan Vugrinec, Klara Buršić-Matijašić u članku “Prapovijesna topografija Motovuna i okolice” (9-24) donosi pregled prapovijesnih lokaliteta od paleolitika do željeznog doba. Autorica uz preglednu kartu daje popis svih sigurnih i mogućih lokaliteta prapovijesnih gradina u okolini Motovuna. “Položaj Motovuna od antike do kasne antike” (25-32) rad je Roberta Matijašića, u kojemu autor daje kratak prikaz povijesnih zbivanja na Motovunštini od kraja prevlasti Histra nad ovim područjem pa sve do razdoblja kada se Rimsko Carstvo počelo raspadati pod pritiskom germanskih plemena. Matijašić donosi i

niz informacija o antičkim lokalitetima na području Motovuna koji su nastali u procesu seobe stanovnika iz prapovijesnih gradina prema poljoprivrednim područjima uz Mirnu. Prilog o poznavanju Motovunštine u doba antike donosi i Ivan Milićić člankom "Naselja i stanovništvo antičke Motovunštine" (33-60). Autor daje mnogobrojne i vrlo značajne podatke o prirodnim obilježjima doline rijeke Mirne te kako se krajolik mijenjao kroz povijest. U nastavku članka iznosi podatke o svim poznatim antičkim lokalitetima na Motovunštini, dok se za poznavanje pravnog položaja stanovnika iscrpno koristio svom epigrafskom gradom na raspolaganju. Uz prijepise pronađenih natpisa donosi i prijevode i detaljna objašnjenja. Milićić na kraju zaključuje da su prirodne značajke središnjeg toka Mirne omogućile domorodnom prapovijesnom elementu na području Motovuna život sve do početaka naseljavanja slavenskih naroda u Istru.

Gaetano Benčić svojim člankom "Appunti per una ricerca storico-topografica sul bacino e sulla media valle del fiume Quieto" ("Bilješke za povijesno-topografsko istraživanje sliva i srednjeg toka rijeke Mirne", 61-80) daje nove podatke za određivanje srednjovjekovne topografije toka Mirne. U svojem istraživanju koristi se nizom arheoloških, topografskih, toponomastičkih i povijesnih podataka da bi rekonstruirao srednjovjekovnu topografiju Motovunštine. Srednjim vijekom se bavi i Maurizio Levak u radu "Motovun i okolica u ranom srednjem vijeku" (81-94), u kojemu iznosi povijesni pregled razdoblja u kojem su karakteristična mnogobrojna politička, kulturna i društvena previranja te analizira dva vrlo važna dokumenta u kojima se spominje Motovun, zapis s Rižanskog sabora nastao oko 804. i darovnicu cara Otona II. iz 983. godine.

"Žena u obitelji i društvu – prema odredbama Motovunskog statuta" (95-104) naslov je članka Marije Mogorović Crljenko u kojem analizira položaj žene u Motovunu u kasnom srednjem i ranom novom vijeku. Autorica kao glavnu literaturu koristi Motovunski statut iz 14. stoljeća, koji je iznimno važno vrelo za poznavanje statusa žene u obitelji, od imovinskih, pravnih i osobnih odnosa u braku, do položaja ženske djece u obitelji i odnosa prema ženi koja živi "na rubu zakona", o čemu autorica vrlo iscrpno piše. Slaven Bertoša piše članak "Motovun i Motovunština u novome vijeku" (105-132) s vrlo detaljnim povijesnim pregledom najvažnijih događaja vezanih uz Motovun u tom razdoblju. Uz opise događaja za Uskočkog rata i oko brojnih "differentia", analizira opis mjesta iz djela Prospera Petronija i biskupskih vizitacija porečkih biskupa. Uz mnogobrojne karte i tablične prikaze, Bertoša piše i o iseljenicima iz Motovuna koji su emigrirali prema Puli te kao prilog daje njihov detaljan popis.

Alojz Štoković svoj rad “Motovunske bratovštine od XVI. do konca XVIII. stoljeća” (133-158) temelji na tri vrlo važna dokumenta za poznavanje crkvene i svjetovne povijesti novovjekovne Istre. To su vizitacija Agostina Valiera, koji je krajem 16. stoljeća obavio nadzor Crkve u Dalmaciji i Istri, zatim popis motovunskih bratovština župnika Lovre Callegarija iz 1691. i knjigu svećeničke kongregacije sv. Petra i Pavla za Porečku biskupiju. Autor uz preslike arhivskog gradiva koje je koristio donosi i prijepis knjige svećeničke kongregacije te u kraćem odlomku daje i neke informacije o motovunskom hospitalu.

“Demografski razvoj općine Motovun 1880.-2001.” (159-184) naslov je članka koji supotpisuju Ivan i Valter Baldaš. Autori daju pregled demografskih kretanja Motovuna i naselja oko Motovuna uz niz tabelarnih prikaza i grafova. Analiziraju razvoj naseljenosti, spolnu i dobnu strukturu stanovništva te migracije i kretanje broja stanovnika u posljednjih 120 godina.

O gospodarskoj današnjici i sutrašnjici piše Alida Perkov. U članku “Gospodarstvo Motovuna – stanje i perspektive” (185-200) autorica donosi informacije o sadašnjem stanju razvijenosti gospodarstva i poljoprivrede Motovuna te o perspektivama razvoja koje to mjesto ima. U radu “Kulturni krajolik Motovuna – metode zaštite” (201-212) Biserka Dumbović-Bilušić definira sam pojam kulturnog krajolika i daje važne smjernice za stvaranje inventarnih knjiga motovunskog krajolika te predlaže kako ta bogatstva vrednovati i zaštititi. Jadranka Drempetić potpisuje članak “Fortifikacijski sustav Motovuna” (213-222) kojime opisuje tijek izgradnje obrambenog sustava grada od 12. do 17. stoljeća. Uz starije i novije karte kojima se autorica koristila u svome radu, iznosi i svoje mišljenje i zadaje smjernice obnove motovunskih zidina da bi se očuvale od propadanja.

“Crkveni arhivi Motovuna” (223-228) naslov je rada Ivana Graha u kojem autor piše o arhivskoj građi koja je dostupna u spomenutom arhivu. Autor daje informacije o trima arhivskim fondovima, a to su kaptolski, župno-zborni i dekanatski. Urednik Zbornika Josip Šiklič u opširnom članku “Sakralni objekti Općine Motovun” (229-266) donosi vrlo detaljan prikaz svih crkava u Općini Motovunu, a u kratkim crtama piše i o povijesti motovunske župe. Šiklič uz opis crkava prilaže i fotografije samih građevina i bogatog sakralnog slikarskog fonda grada. Afrodita Široka opisuje u radu “O nekim liturgijskim predmetima iz zborne crkve sv. Stjepana u Motovunu” (267-280) tri liturgijska predmeta nastala u kasnom srednjem vijeku u zlatarskim radionicama Italije. Radi se o Colleonijevom pokretnom triptihu, procesijskom

raspelu i kaležu. Široka detaljno opisuje svaki pojedini predmet, a njihova se ljepota može vidjeti na fotografijama u samom članku.

U radu "Cornerove slike u motovunskoj crkvi sv. Ivana Krstitelja i Blažene Djevice Marije »od vrata«" (281-288) Marija Ivetić obrađuje tri slike poznatog slikara Giovannija Batiste Cornera. Uz povijesni prikaz njegova života i opisa dvije oltarne i jedne štafelajne slike, u članku se nalaze i fotografije samih slika. Ennio Stipčević u članku "Andrea Antico da Montona: skica za portret" (289-296) daje pregled i komentar najvažnijih izdanja, radova i studija koja su se bavila životom ovog važnog skladatelja, nakladnika i tiskara nota iz Motovuna te zaključuje da nedostaje jedna opsežna monografija o njegovom životu i djelu.

O književnosti pišu Davor Šišović u članku "Motovun u književnosti: povratak Velog Jože" (297-302) i Boris Biletić u članku "Nazorova Istra i simbolika Velog Jože" (303-310). Šišović analizira fantazijske elemente u Nazorovu romanu te ga čak proglašava i prvim hrvatskim *fantasy* romanom. Uz kratak životopis i Nazorov književni rad, Biletić analizira simboliku Velog Jože i Nazorovu interpretaciju poznatog diva. Livio Prodan napisao je opsežan rad "Toponimija katastarske općine Kaldir" (311-334), a u njemu vrlo detaljno analizira tri vrlo važna i glavna izvora za tu temu, a to su Istarski razvod, Austrijska katastarska izmjera iz 1820. godine i sadašnje nazivlje mnogobrojnih lokaliteta. Autor započinje prikazom povijesti Kaldira i njegovog područja pa nastavlja analizom triju spomenutih vrela. U nastavku donosi opširan popis toponima s tog područja te ih klasificira na semantičkoj bazi. O Kaldiru piše i Atilije Krajcar u članku "Kaldirski kolejani" (335-340); opisuje ovaj vrlo zanimljiv pučki običaj za koji kaže da seže u rani srednji vijek te da je prenesen od poganskih naroda. Opisan je i tijek ovog običaja koji se svake godine izvodi za Božić, Novu godinu i Sveta tri kralja.

Na samom kraju Zbornika nalaze se tri priloga. Prvi, "Josip Ressel – plemeniti šumar i izumitelj" (343-347), potpisuje Christian Gallo koji prikazuje život ovog poznatog izumitelja proslavljenog izumom broskog vijka. Često je boravio u Motovunu te je napisao i Plan ponovnog pošumljavanja za općinsko zemljište u Istri i Povijest mornaričkih šuma u Istri. Drugi prilog također je djelo autora Christiana Galla, pod nazivom "Motovunska šuma" (349-354), u kojemu Gallo iznosi najvažnije informacije i karakteristike poznate Motovunske šume. "Motovunski likovni susreti – kronološki pregled" (355-364) naslov je priloga Marije Ivetić kojim je donijela iscrpan pregled i fotografije s ove manifestacije.

Zbornik završava izvornim tekstom Rižanskoga placita, u kojemu se Motovun prvi put spominje u pisanim izvorima, i njegovim prijevodom (366-379), preuzetima iz knjige Luje Margetića *Istra i Kvarner* (Rijeka 1996.).

Ovo izdanje je bez sumnje vrijedan doprinos i velik poticaj istraživanju povijesti Motovuna i Motovunštine. Zbornik koji sadrži dijelom znanstvene, a dijelom stručne članke istarskih i hrvatskih znanstvenika, stručnjaka i zaljubljenika u ovaj pitoreskni gradić središnje Istre nezaobilazan je priručnik i svakako polazište za opširnija i detaljnija istraživanja "Grada Velog Jože". Međutim, za upotpunjavanje cjeline nedostaju radovi o motovunskom razvijanju i kasnom srednjem vijeku, o vremenu francuske uprave te posebno o događanjima u 19. i 20. stoljeću.

Aldo Šuran

***Stotinu i pedeset godina brodogradnje u Puli, 150 Jahre Schiffbau in Pula/Pola*, ur. Bruno Dobrić, Pula: Društvo za proučavanje C. i kr. mornarice "Viribus Unitis", 2010., 312 str.**

Stotinu i pedeset godina brodogradnje u Puli, 150 Jahre Schiffbau in Pula/Pola zbornik je radova s međunarodnog skupa koji je održan 8. prosinca 2006. u Puli povodom 150. obljetnice osnutka Carskog i kraljevskog pomorskog arsenala u Puli. Organizatori su bili Društvo za proučavanje Carske i kraljevske mornarice "Viribus Unitis", d. d. Uljanik, Istarska županija i Austrijski kulturni forum iz Zagreba. Knjiga je tiskana uz potporu Grada Pule, Istarske županije, Grupe Uljanik te Austrijskog kulturnog foruma. Uredio ju je Bruno Dobrić, dok urednički odbor čine Erwin Schatz, Franc Kos, Zvonimir Freivogel i Branko Perović. Zbornik predstavlja vrlo važan doprinos upoznavanju bogate, ali i nedovoljno poznate pomorske i brodograditeljske tradicije Pule. S obzirom na to da je znanstveni skup bio međunarodne naravi (austrijsko-hrvatsko-talijanski), svi su tekstovi s njemačkog i talijanskog jezika prevedeni na hrvatski, dok su tekstovi hrvatskih autora ili prevedeni u potpunosti ili je preveden sažetak. Za prijevode i lekturu zaslužni su Zvonimir Freivogel, Gisela i Helmut Malnig, Erwin Schatz, Roberta Matković i Violeta Moretti. Naslovi su napisani dvojezično (hrvatski i njemački). Uvodni dio zbornika, numeriran rimskim brojkama,